

CSOKONAI LAPOK

SZÉPIRODALOM ÉS TÁRSASÉLET KÖZLÖNYE.

TULAJDONOS SZERKESZTŐ

ORBÁN PÉTŐ.

Előfizetési díj: Debrecenben félévre július 3-ától december végeig 5 frt; három hónapra július 3-ától september végeig 2 frt 30 kr; egy hónapra, augstus végeig 1 ft ezüstben. **Vidéken** félévre 5 ft 45 kr; évnegyedre 2 ft 52 kr; egy hónapra 1 frt 12 kr. Előfizethetni helyben egyedül Csáthy Lajos úr könyvkereskedésében, a hol mindennemű hirdetések is elfogadtnak, miktől egy kétszer hasábozott sorért 4 p. kr. fiztetik. **Vidéken** minden es. k. postahivatalnál, a hol az előfizetés elfogadtnak s az előfizetési díjt tartalmazó levél, ha ráíratik kívül, hogy hirlap-előfizetési díjt tartalmaz, ingyen küldetik a szerkesztőséghez. Előfizetést gyűjtőknek minden 10 példány után egy ingyen példány adatik. Egyes szám ára 6 ezüst kr. — Megjelenik e lap hetenként kétszer: **szerdán** és **szombaton** délelőtt. Szerkesztőségi szállás nagy-csapóutca 10-dik szám, hátulsó épületben.

Nyílt levél*).

Baracskán, jul. 26. 1850.

Szerkesztő! Ön engem nagyon szerethet¹⁾ vagy műveimet kedveli²⁾; mert a nélkül, hogy lapja számára munkásságomat felajánlottam volna, tisztelet-példányt küld Fehérvárra. Jah! de én nem lakom Fejérvárott, úgy vagyok vele, mint a zsidók Babiloniával, háttal sem kívánok felé fordulni; s mióta vérszopóim körme közül szerencsésen kimenekültem, a becsületes Barácskára tettem át szállásomat. Itt minden embernek egyforma szőre van, s egyszerűek közt aztán csak jobban érzi magát az ilyen magamforma ember. Fejérvárott szálla voltam azok szemében, kik az én szememben gerendák, s hogy hát ne boszantsuk egymást becses személyünkkel, mondom, Barácskára vonultam. Itt élvezem a falusi élet csöndes nyugalma, s boldogabb vagyok, mint mikor barátim hizelegve, ellenségim félve környeztek; testi munka edzi a lefolyt utósó években anynyira megtörődött testemet, s politika helyett az ujonnan felvett szépirodalmi tollal eleve nittem lelkemet; igaz, hogy nem sok hasznot hajt a kamarára, de malörökbe sem keveri az embert.

Ha tehát ön tiszteletpéldányt küld, küldje **Martonvásáron** át **Barácskára**³⁾, s majd én is kölcsön fejébe rövid időn egy csinos novellával fogom önt meglepni⁴⁾: azaz, hogy ön s az olvasók fogják megítélni, csinos lesz-e? de anynyit mondhatok, hogy novella lesz, és pedig vig, mert mai időben komolyat írnom lehetlen. Ön csodálkozni fog kedélyemen, hogy hazánk mostani helyzetében csak vigat tudok írni, holott más mindenki busongó s levert. Meglehet, mindenki más szemmel nézi a világot, mint én; vagy meglehet más írók keblök mélyéből szedik az eszmét, gondolatot, érzelmet; de én nem me-

rem keblem hurjait illetni, mert meglehet felszakadnának, s rablánc lenne belőlök: én tehát az eszmét, gondolatot, képeket, személyeimet magam kívül keresem; és találok a nagy világban. A nagy világot pedig ha nézem, fresco, torz és humoristikai alakok kabinétje⁵⁾.

Szerkesztő! Bezárhatnám levelem ezuttal, de egy érdekes kalandomat tudatni akarom önnel, mely ha igaz nem volna, hanem költemény, akkor igaznak mondaná a világ; de mivel nem költemény, hanem igaz történet, költeménynek fogja keresztelni: pedig oly igaz, minthogy a debreceni piacon pattogatott tengerit is árulnak a civák, és hogy a debreceni civis nem eszik akkor vajjat, ha szalonát ehetik⁶⁾.

Folyó hó 21-én egy szeretett barátommal látogatására indultunk egy másik szeretett barátunknak, kit mult ősz óta nem láttam, s kinek azóta legalább tizszer vizitet ígértem. Természetesen nem várt, mert ha az ember tizszer megszegi szavát, nem hisznek aztán neki, hát a ki esküjét szegi meg, miként hinnének annak, pedig elég ember van, ki tudja hinni, hogy az esküszegőnek is hisz a világ: nem várt mondom, de annámeglepőbb volt rá nézve ígéretnélküli megjelenésem, s annálkitörőbb szivességgel fogadott mind ő, mind kedves unokahuga, a szép Pepike kisaszszony. Tizenkettő s így ebéd felé balagott az idő, s mig tehát koppantaná, a kertet, majort, istállót bolyongtuk be; dicsértünk, vagy ócsároltunk egyetmást, mint afféle paraszt falusi gazdák. Mert hát, Szerkesztő, most én is az vagyok, és higye el, ez a legtermészetesebb emberi foglalkozás. Ha minden ember egyformán mivel és becsületes volna, földmivelés és mestersegen kívül más életmód nem létezhetnék; de mivel sok a gazember, keletkeztek a többi életmódok is, mint például bíróság, prokátorság, stb.

— Tessék ebédre besétálni — kiálta a szép Pepike —

*) Elháríthatlan akadályok miatt kissé elkésett. Szerk.

1) Mindenesetre! Hanem jobb szeretné ön, ugy-e, ha helyettünk valamely szép szőke, vagy barna lányka szeretné?

2) Ki ne kedvelné azokat?

3) Ön utasítása teljesítve van.

4) Szívesen veendjük.

5) És mily szerencsés, ki e kabinétbe juthat és onnét a kedély-s érzelem-világra befolyást gyakorolhat.

6) Ejnye, ejnye! Itt protestálnunk kell földieink nevében, ha t. i. testálni nem akarunk. Igen, igen! állunk ön elébe, és az élcet majd viszsaadandjuk még — de csak ugy, ha lehet!

midőn a különbféle georginákat vizsgáltuk, s mi mint engedelmes jobbagyok, betértünk a munkára.

Az ebédelőben egy derék testalkatu, gögös külsejű, feketesárgába öltözött menyecske találtunk, ki midőn neki bemutatattunk, hercegi büszkeséggel billenté kövér- és gögtől fodrozott nyakát.

— Testvérem neje — mondá ebédadó barátunk — látogatóban van nálam — s mi is, bár arisztokraták nem vagyunk, a gögös menyecske irányában hidegen bólintánk. —

Szokás szerint a leves elköltése alatt hallgatánk, majd swartzgelb öltözötű hölgyünk töré meg a csendet.

— Lesz-e már állandó béke, mit gondolnak, uraim? — kérdé ránk meresztve szemeit.

— Ön tehát ohajtja, hogy állandó legyen e béke? — kérdém.

— Igen, — lön a válasz — mert ezen állapotban legalább ment az ember a rebellisek zaklatásaitól.

Ejnye, ejnye! — szóltam illő hangnyomattal — hát mivel és mikép zaklatták nagysádat azok a rebellisek?

— Azzal és úgy, hogy a muszkák aranyóramat kitépték nyakamból, midőn rabolni házunkba rohantak, — felelt a nő.

— Hiszen annak maguk a muszkák okai, kik nagysádhoz rabolni mentek.

— Nincs Kossuthnak anynyi hajszála, de apjának s anyjának sincs, a menynyi átkot mondtunk rá, azért hogy a régi jó rendet felforgatta, — mondá a nő pujkaméreggel, s arca égett, mintha egy pintbort üritett volna ki. — Elvette szép nemességünket — folytatá kevés szünet után — s most olyanok vagyunk, mint a parasztok; aztán nálunk, a ki egy forintot fizetett eddig, egy ölfát vágathattott a város erdejében; most pedig drága pénzen kell fát vennünk. —

— De azért nem lettek önök bankrotokká? — mondtam mosolyogva.

— Ne említsd a bankrot szót — sugá utitársam — most harmadszor vannak csőd alatt, roszul talál lenni.

— Tán ezt is a forradalom tette tönkre?!

— Nem biz ezt, hanem pazérlása, fényüzése, ros gazdaszszonysága, s nagyravágyása — válaszolt. — Ne vitázz vele, egy haszontalan kereskedőné, ki nem is érti a dolgot — veté hozzá.

— Hogy Kossuthot nem szereti nagysád — így címeztem, pedig már tudtam, hogy haszontalan kereskedőné — azon nem csodálkozom — folytatám a nőhöz fordulva — ha kivált miatta a fa ára anynyira felszökött; mert az bizony fájhat egy polgárkebelnek, hogy ember büne miatt egész polgárságnak drágán kell venni a fát, a nyárspolgár pedig szereti a sok fát, mert mindig didereg, fázik, s mikor jóllakott is éhes; — de azért hazáját szereti? — kérdém, jól szemébe tekintve, mint hegyes tör.

— Megvallom, az iránt sem érzek valami különös vonzalmat, kivált mióta így össze-összekeverték ben-

nünket, hogy paraszt s nemes mindegy — mond ajkával egyet pitytyentve.

— Szörnyeteg! — mormolám magamban.

— Aszszonyom! — közbevágott utitársam, ki eddig is mintha gerebeneden ült volna — nincs drágább gyöngye női kebelnek, mint a honszeretet. A nő, mint gyenge teremtes, nem hivatott, hogy észszel s fegyverrel szolgálja hazáját, s munkáljon annak felvirágzásáért; de van szive, jobb, olvadékonyabb, mint a férfinak, és e szivnek honszeretettel kell megtelnie lenni; különben a nő szagtalán virág, s csillagtalán éj.

— Mit tegyen egy nő — szólott aszszonyunk, ki az atakot alig állhatta — hiszen az úgysem segíthet a hazán.

— Szeresse, ez az, a mit a haza megkíván.

— Akár szeretem, akár nem, a haza állapota a mostani marad, — mond a nő vállat vonitva.

— Hát a mostani állapottal meg van ön elégedve? — kérdém.

— Tökéletesen, így van legjobban, most legalább a kormány nevezi ki a hivatalnokokat, nem pedig az ostoba nép választja. Hisz a buta nép azt választja, ki hazudni tud neki, a kormány pedig, a kit ajánlanak.

— Igenis, aszszonyom! épen az a baj, hogy ajánlanak — mondtam — de kik ajánlanak? nem ritkán érdekpajtások, és ha a kormány úgy ismerné némely hivatalnokai politikai s morális oldalait, mint a nép, kancsukával kergetné el az ilyeneket mint... de hiszen hagyjuk abban, minek vitázni meggyőzés reménye nélkül — vetém utána elsötétült kedélylyel...

Roppant szerencsénkre az ebédnek vége lön, s a szörnyeteg pávaléptekkel s megpitytyezett ajakkal távozott, mi pedig csibukra pöffesztve, jó erős török dohánynyal próbáltuk kifüstölni az ördögsgagot, de biz az soká érezhető volt a légen, mert a becsületes kebelt nyomta.

Szerkesztő! mit gondol Ön, ezen érdektelen kalandomat miért regéltem el ily hosszasan önnek? mert ön városát érdeklí?!

Tudja-e Ön, tudják földie, hogy ezen aszszonyi állat miféle natióbeli? Tán azt vélik, hogy hindu, hottentota, tatár, vagy tán szerecsen?⁷⁾ Oh nem — fájdalom! magyar⁸⁾; önök földie⁹⁾, nagy debreceni¹⁰⁾ magyar¹¹⁾ nemes leányból lett kereskedőné, kit is az isten éltesen sokáig, mert mióta vele voltam, gyomrom a vasat is megemészti. Nevét kitalálja ön¹²⁾, azért nem írom ki¹³⁾. —

7) Köszönjük szépen! Hanem egy oly nő meg, ki hazáját szeretni nem tudja, minket nem érdekel.

8) Inkább ez utóbbi; mert, mint sejtjük, önök szappana nem foggott rajta! — Moshatod a szerecsent!...

9) Az nem lehet. Egyébiránt már mondtuk, micsoda.

10) Annálkevésbé lehet az.

11) Detto — — — —

12) S im láthatja ön, e tekintetben találékonytalan (!) együgyűségünket (?).

13) Kár volt nem tenni, vagy legalább magántudomás végett csak-

Szerkesztő! ha Debrecen minden leánya ilyen, akkor ne várjon tőlem munkát, mert én bothól sohasem szoktam borotvát faragni, s a rostávali vízfordást ostoba dolognak tartom. Ugy-e nem hasonlók egymáshoz Debrecen leányai? vagy hasonlók a honszeretetben?¹⁴⁾

Boross Mihály.

Bolond Istók. *)

Első ének.

1.

Kedvem van énekelni (ritka kedv
Egy idő óta! s a mi több vigat,
Vagy vig-szomorkást, mellyben játszi nedv
(Humor), nevetet s olykor szivre hat.
Ám lássa, muzsám, hogyha belekezd
Bolond Istókként, és beleszakad
A legderekán, vagy már kezdetin is,
Mielőtt alányomhatta volna: finis.

2.

Szeretem én langy május-reggelen
A permet-esőt, mely gyéren aláhull,
Csillámfonalkint, a dörgéstelen,
Napszürte felhők tiszta fátyolára;
Midőn a tájnak élénk zöldje, fenn,
A szöke fényű légből viszszahárul
És sárgazölddé lesznek a sugárok,
Melyekben a kelő nap átszivárog.

3.

Szeretem a hölgy szép szemét, midőn
Egyszerre könyet hullat és mosoly,
S a még le nem simult bánatredőn
Félénk örömnök kétes lángja bolyg.
Szeretem hogy ha — mint szabad mezőn
Árnyékot napfény — tréfa üz komolyt:
Ez a hullámos emberszív nedélye;
Haladó létünk cukrozott epéje.

4.

Szeretem nézni (bár lábam ügyetlen)
Komoly-vig táncod, keleti fajom:
Mikor feljajdul rátermett kezekben
A hegedű s méléz a cimbalom;
És olykor a bu fátyola lelebben
S kiront a jó kedv táncban és dalon:
Egy élet a tánc, mellyben lélek a dal:
Kevés öröm, vegyítve sok bánattal.

5.

Hanem dologra. Kit s mit akarék
Megénekelni csak? Tudj' a manó,
Hiszen nem is gondoltam arra még;
Pedig, könyörgők, azt előre jó
Megtudni mégis: ki az a derék,
S mi rajta megénekelni való,

ugy barátságosan meg nem sugni. Így aztán tisztában
volnánk — bár nem tisztábban! — ha igaz.

¹⁴⁾ Rem acu tetigisti! — legalább, kiket mi ismerünk, mind ilyenek: ergo éljenek! Szerk.

*) Mutatvány legjelesb népköltőknek egy készülöben levő terjedelmes költeményéből. Szerk.

Boross Mihály

Mielőtt az ember a jámbor papirra
Tíz vagy tizenkétszáz verset leirna.

6.

Hogyan kezdém hát? lássuk ott elül.
„Kedvem.... szomorkást.... játszi nedv.... “Igen;
Tovább! talán még hősem is kerül:
Ahá! Bolond Istók: megállj! Ki k e n d ?
Istók, szerény név s rája cimerül
Az a Bolond szó illik képtelen:
Gyöngynév! s mi terjedt fogna lenni, ha
Viselné az egész falámia!

7.

Megvan. Tehát Bolond Istók. Legyen.
Bár hősi tette most nem jut eszembe,
S a monda sem fog rá semmit, egyen
Kívül: mikor bekukkant Debrecenbe.
De hát azért én lantom letegyem?
Nem én! neki gyürkőzöm jó hiszembe;
Nem ő az első, kinek érdemét a
Hisztórikus csinálja, vagy poeta.

8.

Különbén én igazságos leszek
Más érdemét Istókra nem ruházom:
(Az okosoknak lesz talán eszek,
Nyakukba nem venni a durva vászon
Inget, mit én nem ő rájok vetek.)
Igy ott az első versben kér'm alásson,
Nem Istók, hanem Hübelé Balázs
Érdeme volt a mindenbe kapás.

9.

Evvel tartoztam a históriának.
Könnyült kebellem most jerünk odább:
Ki volt Istók? szüléi kik valának?
Nagy-, szép-, ő-, déd-, ük-ápja s így tovább?
Bohó kérdés! otromba egy kíváнат!
Hát tudom én minden feje-fokát?!
Anynyit tudok, hogy első e családfán,
Ki magát lóvá hagyta tenni: Ádám;

10.

S hogy föl sem vette a családnevet
Annak oka, mert nem volt még divatban,
Vagy szégyenelte kissé, meglehet,
Ádám apó; de az mindegy; miattam
Viselje bárki azért, a mit szeret,
Az igaz név előbb — utóbb kipattan
S minél több névvel és címmel takarják
Annál hamarébb kiüti a szarvát.

11.

Ezt sem azért mondám, hogy vele bántsak
Valakit — oh dehogya! távol legyen!
Ahhoz konyviték félvállról csupáncsak
(Mit nem vehetni tőlem rosz neven),
Hogy ünnepelet hősem nem áll magán csak,
Mint egy bitófa, a két ösvényen,
Hanem vannak szerelmes rokoni —
S széles családja mindenütt honi.

15*

12.

Egyébiránt becsületére válik,
Hogy a mikép bölcsöben fölvevé,
Ő e nevet viselte mind halálig,
Nyiltan, a nélkül hogy szégyenlené:
De a többi rokonja, mind egy szálíg,
Titkolja és még ráadásul kevély...
Mondják, e földön nincs megelégedés:
Ki zúgolódik hogy... esze kevés?!

(Folyt. köv.)

Szenvedélyek áldozatai.

(Beszély.)

I.

Apai szigor.

„Atyám, voltam Feledi ügyvéd urnál, s ajánlkozám segédül.“

„Nos?“

„Kedves uröcsém — mondá ő — bizony mai világban a fiatal ember sok, a munka pedig szörnyü kevés. Azonban ismeretei bővítése s gyakorlatszerzés tekintetéből szívesen ellátom uröcsémet munkával. Különb is, rendszeren már a mai fiatalság oly igénytelen, oly szerény: hogy csekély principális ebédünket is szívesen fogadja szorgalmas munkálatiért honorariumul. Kedves uröcsém pedig — hál'istennek — mint helybeli, ezért sem leend kénytelen hozzám fáradozni naponként. Tehát szívesen elvárom munkára uröcsémet, most pedig szívességébe ajánlom magamat, mert épen egyik cliensemhez vagyok c-bédre menendő.“

„Én szónélkül távozám.“

„Hiszen még jurátus korodban biztatott, és pedig be- dig becsületos díjazattal“ — mond az apa indulatosan.

„Tehetek-e róla, ha Feledi ur nem szavatartó?“

„Menynyköbe! hát mért nem emlékeztetéd igére- tére?“

„Tehetém-e oly előzmény én, minövel fogadott?“

„Eh... mit?... balga beszéd!... mindig hallottam: szemérmes koldusnak üres a tarisznyája!“

„Hagyjuk ezt atyám; ugyis, ha igaz az, miszerint isten a valódi igyekezetet áldással jutalmazza: nem fog szorgalmam- s igyekezetemen mulni az áldás. De mig igyekezetem bizonyítására, s szorgalmam gyakorlására kellő alkalom adatnék: addig a fiu kénytelen szüleihez folyamodni segélyért! Igen, atyám, nekem ismét néhány forintra volna szükségem: kérem...“

A füszeres előzmény dacára is némü tartalék s ke- belküzdelem közt mondatának ez utóbbi igék: mert tudá az ifju, hogy kérelmével atyja kedélyének legkellemetle- nebb hurját pendíti meg.

„Ugy van, atyám — folytatá az ifju, néhány pilla- natnyi csend után, mitől, mint egy beköyetkezhető vihar vészes előhírnökétől szinte már tartott — legyen szives legalább 10 pengüt adni!“

„Hohó, jó fiu, keress, kezedben a diploma“ — vá- laszolá az apa szárazon.

„Akaratom nem hiányzik, atyám, de az alkalom...“

„Ugyan ugy-e? mozogjon az ember, fiamuram, ha el akar élni, mert a sült galamb sohse repül szánkba, ha egyhelyben üldögélünk; az alkalmat keresni kell... kü- lönb is kinötetém szárnyaidat, s most már repülj.“

„A sasnak is ad szárnyakat a természet, de nem ta- szítja őt mindjárt a pusztá légbé, hogy repüljön; hanem szerelmet olt a szülék szívché: hogy hün ápolják a gyen- ge magzatot, s az erőtlen szárnyak a hü ápolas alatt kellő erőt nyerjenek a biztos repülésre. Így...“

„Te nem vagy sem sas, sem veréb — szakítá félbe fia szónoklatát türelmetlenül az apa — hanem okos lélek- kel felruházott ember, kinek isten azért adott eszet, hogy élj vele s általa... Na bizony! még a volna szép!... Hát sok szegény legény, ki sem szüleiére, sem senkire e vilá- gon magán kívül nem támaszkodhatik, hogy tud elélni, s becsületos állásra vergődni!“

„Minden bizonynyal segély által, atyám; mit nekik vagy a vaksors nyujta, vagy végre oly körülmények, me- lyeknek rabja vagy kegyeltje lenni, még eddig — isten- nek hála — nem kényszerültem, s miattok nem pirultam.“

„Azt mondja az irás: az alázatosoké a felmagasztal- tatás... azt pedig én mondom, s minden okos ember is tudja, hogy a büszkeség bolondság!“

„Mind igaz, atyám, én meg is tettem, mit teheték; nem vagyok oka, hogy sikertelenül fáradtam!“

„Jaj, fráter, hát már azt is fáradságnak nevezzük, ha egy-két öreg prókátornál ajánltuk szolgálatunkat si- keretlenül?... biz az ugy megy a nagyvilágban; sokat kell az embernek ide s tova hiában járni, de azért még sem esik ki mindjárt a világ feneké... Még a két első ember- nek megmondta isten, hogy: „véres verejtékkel fogod a te kenyeredet enni“: tehát csak rajta...“

„De nem mondá azt — vága közbe némü békétlen- séggel a fiu — hogy: orcapirulással fogod enni.“

„Pirulás ide, pirulás oda, nekem mindegy, nem a- karok fiamurammal prókátoroskodni... száz szónak is egy a vége, ha pénzre van szükséged, keress magad, kezed- ben a diploma, ugy is eleget költöttem már eddig reád; még több testvérid is volna, ugy gondolom, s te egye- dül csak nem nyelhatsz el mindent testvérid elől!“

S ezzel az öreg Hevesi dunyogva vevé elő szokott helyéről tölgybotját, délutáni istenitiszteletre az egyházba menendő... vasárnap volt.

Boszuságvegyes fájdalom viharzott át az ifju keblén a szigoru apa száraz s egyhangu okoskodatira: s nem le- hete elég erős, szava reszketegségét elnyomni, midön ah- hoz következő szavakat intézé:

„Atyám! kérem, ne legyen oly szigoru irányomban, hallgasson meg higgadt vérrel, vegye tekintetbe állásom s helyzetem. Én ügyvéd vagyok...“

„Nos, mi lóg mindebből ki?“ — vága közbe száraz kérdéssel az öreg, arcára higgadt vérüségét erőtetve.

„Az ügyvédi állás főkélléke — folytatá az ifju oly arccal, mely nyíltan tükrözé szónoklata foganatjani két-ségét — tekintély s ismeretségszerzés...“

„Nem igaz — szakítá ismét nyersen félbe fia beszé-dét az apa — mert főkélléke a tudomány. Én pedig, isten látja lelkem, úgy taníttatálak, mint akármelyik urfit szok-ták.“

„Mind igaz, atyám! de nem látjuk-e, hogy a tudom-ány is, tekintélytelen ismeretlenségében, csak véka alá rejtett hasztalan pislakoló mécs: mit egyedül tekintély s ismeretség leplezhetnek föl közhasznu világitásra! Te-kinvélyt pedig egyedül csak pénz, ismeretséget viszont oly helyek s társulatok meglátogatása s bennöki részvét, nem-különben oly tárgyak megszerzése nyújthat egyedül, me-lyeket ismét pénzen vásárolhatunk meg.“

Tekintély s ismeretség szereznek aztán részünkre ismét hitelt s bizalmat. A hitel s bizalom védeneket, a védenek pedig zsebünkbe pénzt.“

Már reményleni kezdé félbe nem szakított szónok-lata hatását az ifju: midőn az öreg Hevesi — ugyis me-nőfélben levén — szokott nyers modorával, ama tekin-télyt s ismeretséget szerző — pénzen vásárolható — he-lyek s tárgyak tudomására kívánt jutni.

Az ifju többeket számlált elő, s szavainak azon ál-lítással is nyomatékot akart adni: miszerint az ő helyze-tebelieknek, a köznapi anyagiakon kül, még szellemi táp-lálékra s élvezetekre is van szüksége; melyek hiányában szinte úgy elparlagul s sinlik a szellem, mint amazok hiá-nyában az anyag.

„Jelenleg is, a többek közt — rekeszté be beszédét az ügyvéd — cassinói részvényes ohajtanék lenni: azért kérném azon néhány forintot.“

„Cassinó, szellem, anyag, hírlap, színház, bál, mind megannyi léha ostobaság, merő pénzcsalás! — tört ki végre az öreg Hevesi türtőzhetlenül — abból biz el nem él fiamuram! De hisz így sohse lesz belőlünk valamire-való ember,* ha oly hasztalanságokra pazaroljuk a drága pénzt... vegyük elő, mit jurátus korunkban kerestünk!“

„Könyveket vettem, atyám, akkori jövedelmem na-gyobb részén, mi különben mindőszsze is csekélység volt‘ -- mentegetőzék az ifju, kérelme sikertelensége keserü érzetében.

„Mit ér az is, ott a sok menyinykő könyv s semmi láttatja! Egy szó mint száz, pénzt nem adok, de ha akar-nék sem adhatnék: mert nincs!... ha pénzre van szüksé-ged, keress, kezekben a diploma... vedd elő azt a kefé-t, simítsd le gubám.“

Lángba borult arcára az ifjunak — mig gépíleg nyu-la a kefe után — öszszesorított pillái alól égő könycsep-pekét sajtólt a keblét szaggató fájérzet: s csak ekkor jut-hatának szóhoz kéült ajkai.

„Atyám! nem tudom, mivel érdemlem kinzását... de tudom azt...“

„Mit tudsz te hálátlan?“

„Azt, hogy rövid időn teljeskoru vagyok: a mikor kérelmem jogos s szigoru követelésé fogom alakítani!“

„Mit? hát szólhat így jólelkü gyermek, apjához? Te hálátlan féreg, hát ezt érdemlem-e tőled, kit sorsom fe-llett urason nevelélek, ki több véreid rovására anynyit köl-ték reád s értted; mi több, miután szárnyadra bocsátálak is, ingyenélőként szenvedlek házamnál!“

„Bocsánat, atyám! — válaszolt a fiu bátorodva — de az ön szigora szoritott e térre: hogy így szólják hozzá. A mi egyébiránt, véreim rovására reám tett költségeit il-leli, azokat akkor tevő, mikor korlátlan ur volt sorsom minősége felett határozni, s önszabadtetszésétől függött tenni vagy nem tennie, szóval úgy neveltetnie, mint ön-magának tetszett. S törvényink is az ilynemű költséget csak ajándokul róvják fel az illetőnek... isten óvjon pe-dig oly ajándéktól mindenkit, melynek ily keserü gyümöl-cseit kénytelen szedni a megajándékozott.“ — Itt akarat-lanul könyek tolultak az ifju szeméibe.

Percnyi szünet lön.

„Mától fogva nem szenvedlek meg házamban, hálát-lan féreg!“ — töré meg a csendet haragtól remegő ajkak-kal az apa.

„Ha kihalt atyám keblében gyermeke iránt az isten parancsolta szülei kegyelet: akkor én a törvény védelmé-hez leszek kénytelen folyamodni.“ — Jegyzé meg az ifju fásulni kezdő kebelével.

„Nem bocsátálak-e szárnyadra, hálátlan terem-tmény?“ — kiáltá az öreg szikrázó szemekkel, méginkább felingerülve fia egykedvősége látszólagos visszatértén.

„Nem; mert azt csak akkor ismerhetem el, ha tör-vényes illető részemét kezeimbe adja atyám!“ — lön, az öreget méginkább boszantó egyszerű válasz.

„Ezért nevelje s taníttassa aztán gyermekét ily ura-son az ember, hogy így fejére nőjön az, s enynyi lelki háboruságot okozzon. De isten vegyen számat érte ros-z lelkesen te, azon isten, te gonosz, kinek szentséges sze-ne elibe most sem járulhatok miattad botránkozás nél-kül!“ —

E panasz s harag vegyes hangján ejtett szónoklat közben a szigorú apa sebesen távozték.

II.

Kebeharc.

Az ifju ügyvéd egy székre veté magát, tenyerét ar-cára borítá, s hosszu sohajoktól át-átmetszett keble gyors emelkedése, nyíltan hirdeté annak zajos küzdelmét.

„Ég, vagy pokol — kiált végre fel, viharzó indulata reszketeg hangján — taníts meg: mitevő legyek ez okta-lan apai szigor ellenében?... Még mint nem teljeskoru, törvényszerü követelőként nem léphetek föl... de ha vol-

nek is: tenni áttallanám... Azonban mit is nyernék vele? néhány száz forintnyi nyomoru ösiséget? s örökös szülei átkot s vérgyűlölséget?... Rettentő helyzet!

Avvagy hát azért kellett-e a tudás s műveltség e fokára jutnom: hogy legelőször is türhetlen helyzetem rémpéke tünjék szemeim elé — s elégedetlenség kinzó ördöge szállja meg keblemet? — S azért-e, hogy elégíthetlen vágyaim kinjai hervaszszák el éltem virágkorát s lelki nyugalmamat; s azért-e, hogy mindezek miatt szeretet s bizalom kihalván szüleim iránt keblemből, őket kénytelenítsem pokoli helyzetem miatt átkozni?“

Valóban nem is ostromozhat isten, ifju embert keservebben, mintha ez a köznapi előítéletek s elfogultság rabjaiul alrendüleg — mondhatni póriasan — növelt szüléknél fentebbfoku művelődésre emelkedik. A midőn az előítéletek s elfogultság nyügeiből szabadulni nem képes szülék homálylepte szemei, az ifju legméltányosb kívánatait is, hasztalan semmiségeknek s jogtalan követeléseknek tekintik. Sőt ha ottanottan esetleg teljesítettnek is azok: örökké erőszakolt kiadások gyanánt rovatnak fel a hibátlan kérő részére.

Ilynemű körülmények közt szokott aztán a családkertben fölsarjadzani ama kiirthatlan vészes növény: a vérgyűlölet átkos növénye.

„Vagy tán azt akarod jó atyám — kezdé ismét az ifju, keserü mosoly szállván ajkaira — hogy, mint tanuló koromban, nyelvtant vagy ecsetet véve elő: tanórák adásával, hónapok folytán át kuporgassam meg azon néhány forintot, mit élvekre szántam? Tekintetes nyelv és rajzmester ügyvéd ur!... haha ha!... megkell vallani gyönyörűen hangzik!“ — eme szavaknál tört könnyecsepp gyöngyözött az ifju pilláin. —

„Rajzón, ecset, figyermekkorom élvadó kedves műszerei, mily silánylomokká is kelleték nektek törpülnötök az ügyvéd előtt; kinek egyéb nyeresége a veletök banni tudásból nincs: mint azon fájóérzet, hogy segélytökkel a viharos életpályán előbbre nem haladhat.“

„De vezetnek-e kívánt célhoz emésztő töprenkedésim? — kezdé ismét néhány pillanatnyi csend után ébredő önérzettel az ifju. — Nem! tehát pénzt kell teremtenem ha a pokokból is... pénzt igen, s ismét csak pénzt!“

„Ugyvan bajtárs: pénz s ismét csak pénz... pénz e kor istene! Talán degesz erszényedhez tartasz monologot, vagy épen érzékeny odát akarsz hozzá irni? — kiált közbe tréfás hangnyomattal az utószavaknál belépő Urházi, az ifju Hevesi barátja. — De mi a manó, egész ki vagy kelve szinedből? valóban bajtárs sohsem láttam így péntekképü monologizálót pénz felett!“

„De hát mért mélyedsz úgy arra a padozatra: mint-ha kedvesed hamvait fedné?... biz isten azt mondhatná az ember: halottad van!“

„És nem csalatkoznék!“

„Bajtárs! — esék szavába zavartalan kedélylyel Urházi — én elképedtem!“

„Igen bajtárs, nekem mélyen fájlalt halottam van: jóllehet felette vesztett reményem az!“

„Ha ha ha! és az öreg dús Hevesi kedvenc gyermeke képes ily szavakra fakadni? na még csak e hibáznék! Talán bizony havad érkezett jó Gyözöm?... De pokolba a sötét képekkel!... jer fizessünk be a cassinói pénztárnál, holnap ugyis közgyűlést fognak tartani s beirathatjuk neveinket! aztán estére Egressit nézendjük meg, mint vendég fog ma föllépni szinpadunkon.“

„Nem mehetek“ — lön a rövid válasz.

„De most már igazán elképedtem bajtárs! De halljuk az okot!“

„Nincs pénzem!“

„Nevetség! hát kérj az öregtől.“

„Keress: kezdedben a diploma“: ez, atyám szokott száraz válasza, ha kérek.

„Aha, itthon vagyunk! ezért hát a monolog, péntekkép, holtremény s manó tudja még mi!“

De szégyenld el magad bajtárs, — folytatá Urházi folytonos vigkedélylyel, komolyságot erőtetve arcára — hát azért voltál-e egy egész évig Pesten jurátus: hogy gyakorlati oldalát meg se ismerd e dícső életnek. Tedd tüzre diplomádat, hintsd fejedre pernyéjét, bőjtölj negyven nap és negyven éjjel s így megtisztulva s kiengesztelve hallatlan mulasztásodért a nagy Jupitert: térj vissza Pestre, légy ujfent jurátus s tanulj meg kölcsönözni... Nagy ég! az öreg, jóhitelü dus polgár, te okleveles ügyvéd, jogos igénynyel a legkecségtetőbb kilátásokra!...

Menynyi kell? ötven, száz, ezer, jer Zsugorihoz, én kieszközlöm részedre a kölcsönt!“

E szavaknál, a szó legteltesebb értelmében ragadá el vidulni kezdő bajtársát, hazulról, Urházi. —

III.

Fejér s piros rózsabambó.

Gyönyörű délután volt midőn Urházi Róza, az ablaknál ülve csinos női munkával foglalkozott.

Nem festem a kecses lány kellemét: mert avvagy lehet-e eléggé eltalált s eleven színezetét megadni a szende szüznöiségnek?

Vidor lányka lépett be az ajtón, s rövid üdvözlete után bajtársnői csókot pattantva Róza ajkaira, othoniasan kezdé kifejteni csinos szalmakalapjája zárdájából hullámzó sötét fürtökkel diszlő s szabályos idomu fejceskéjét.

„Isten hozott Gábrielám! illet is már egyszer valahára jönnöd!“ — fogadá a kis házinő mosolygó feddéssel, kedvesen látott vendégét.

„Épen most találkozáim vele, kedvesem.“ — mond kitérőleg bajtársnője feddése elől a szép vendég. —

„Kivel?“

„Mintha bizony nem tudnád — válaszol pajkos mosolylyal a vendég — találd ki!“

„Hevesivel“ — kezdé vidáman Róza.

„Nem találd.“ — s itt a kecses arcon alig föltünő békéltenség nyomai lebbentek át. —

„Kopárrival talán?“ — s a kérdő arcán mulni kezdte a derü. —

„Ö vele kedvesem — s itt hízlegőleg foglala helyet Róza mellett, — megvallom édes Rózám, érdekel e komoly arcu szép férfi.“ —

„És e vallomás nemde Hevesi rovására történik?“ — kérde Róza gyöngéd szemrehányás hangján.

„Na bizony, kedvesem, te furcsa teremtmény vagy; hát már ha egyet szeretünk, más férfiről kedvező bírálatot sem szabad nyilvánítani!“ — okoskodék pajkosan Gabriela. — Valóban édes Rózám ohajtanám: ha Győzőm is kölcsönözne bár keveset is, ez arc férfias komolyságából... ő mindig oly édeskés, s tudja ég...“

„És Gabriela nyilatkozik így?“ — kérde Róza meglepetve. —

„Nem vagy-e te bajtársnőm, édesem?“

„Halld hát e szerint nyilatkozatomat is: lásd édes Gabrielám! én ama sötét arcot nem szenvedhetem, valami visszataszító van abban... Nem rosszul jellemzé ez embert bátyám, midőn őt egy zavart vegyítéknek nevezé; mely pedant iskolamester — boltos legény — s pöffeszkedő dusparasztból gyuratott őszsze.“

„Ha ha ha! s mért ily sötét bírálója bajtársnőm azon férfinak? Mert talán bizony Róza szivecskéje a rég imádott lovag iránt ismét...“ — enyelté Gabriela pajkos vidoran fenyegetve bajtársneját hófehér kezeccskéjével. —

„És viszont Gabriela talán azért ily buzgó s hízlegve bírálgató: mert talán szivecskéje a régimádott lovagtól az ujonnan imádotthoz... — válaszoló Róza hasonlóan — azonban ne vitatkozzunk édesem, mert többnyire a bajtársi szenvedélyes viták, örökös gyűlölség szülői!“

„Jobb is, jobb is, — válaszoló könnyelmű kacaj hangján Gabriela — de hány óra is csak édesem — kérde az asztaliórára tekintve — tüstént három... jösz-e velem?“ —

„Sajnálom hogy ily hamar unatkozik nálam, ritkán látogató vendégem“ — feddőzék a kedves házino félkomoly — féltréfahangon. —

„Csalatkozik bajtársnőm, de Milinek megigértem tegnap: hogy pontban háromkor veled együtt nála teremk, s reményem, nem fogsz meghazudtolni.“

„Mint akarod.“

Gabriela felállott s kised szalmakalapját a pipereasztaloni tükör előtt ismét kecses fejére illeszté.

„Mi az?“ — kérde Gabriela, foglalkodása közben, egy az asztaloni színes ecsetmüre pillantva, — szép, valóban szép, az eredeti nagyon jól van találva! És oly fukar a művésznő, hogy legjobb barátneját is késik művei élvez szemléltetésében részeltetni!“ — fedde bajtársnőjét a szép vendég. —

„Nem tartám érdemesnek, mert nem tetszésemre ütött ki, — mentegelőzék a kedves művésznő gyenge pir-

ral arcán — anynyival is inkább, mivel az eredeti nem lehet működésemkor szemeim előtt!“

„Nincs szükség rá, hogy zavarba jöjj s mentegelőzzél, kedves Rózám — kacagá Gabriela, észrevevén bajtársnője pirulatát — nem vagyok féltékeny!“ — s felvevén a képet, legeltetni kezdé azon szép szemeit. —

Róza nem válaszolt.

„Május 20. — olvasá Gabriela a festmény alján, igen akkor volt... így állott ő, ép ezen mez- s helyzetben — beszéle, a multoni látszó merengéssel — ép így a zongora mellett: előtte fehér s piros rózsabimbó, két tanítvány művésznő forró szerelminek jelképei, s ő, boldog gyermekkori örömpercek! — nevéte alig sejthető gunyvonallal ajkain — ő a fehért választá!“

„Feleded Gabriela, ő mindeniket választá, — kiált, ismét lángbaborult arccal a szép művésznő — s csak midőn egyiket szabad volt választania: — folytatá csillapodva — lett a fehér, a választott.“

Gabriela arcán némü meglepetés árnyazata tünt fel, bajtársnője nem várt heveségén; ki Gabriela vizsga pillanatit kikerülendő, kalapja s felmezeéért a ruhatár felé indult.

„Rózám, te még jelenleg is szereted őt.“

„Csalatkozol kedvesem.“

„Nem vagyok féltékeny, kedvesem, már mondám — enyelté újra Gabriela — de heveséged elárult!“

„S ha úgy volna is — válaszoló a kedves művésznő, higgadtabb de még sem egészen ingerletment kedélylyel — azért mindediglen eskümhöz s hozzád hű bajtársnő maradtam... nemde Gabriela?“

„Igaz. S panaszkodhatik-e a piros bimbó a fehérre ellenkezőért?“ — kérde, folytonosan enyeltve Gabriela. —

„Nem“ — lő az egyszerű válasz. —

„Tudnád csak boldog hiszemü lélek, hogy a fehér, lázas féltékenységében, az esküdt titoktartás ellenére is, elarulá kilétét... oh bár soha se tettem volna azt.“ — ezeket csak úgy gondolatlan mondá el Gabriela, a festményeni látszólagos merengés közben. —

Az óra hármát ütött.

„En is kész vagyok Gabriela: mehetünk.“

Gabriela észrevehetőleg rezzent fel merengéséből, bajtársnője megszólítására.

(Folyt. köv.)

H o z z á.

(Moore után.)

Ha még kételkedhetnél, oh leányka!

Hogy szívem tán még máshoz is hajol —

Halld meg az esküt, lányka a szent esküt,

Halld meg szerelmesednek ajkáról. —

Im esküszöm ábrándos álmaimra,

Midőn lelkem öledbe száll, repül,

És esküszöm minden szívdobbanásra —

Te vagy szerelmem, te vagy egyedül. —

A szép szemek tündöklő csillagára,
Hol szerelemnek ékes trónja áll —
Ajkadra, melynek bűbajos zenéje
A szív legtitkosb hurjára talál —

Mely édesebb az angyalok dalánál,
Melyre a bű felhője kiderül,
Mely lelkemben tündéri álmokat költ...
Te vagy szerelmem, te vagy egyedül. —

És esküszöm homlokod szép egére,
Hol ártatlanság hajnala virul —
Mely tiszta mint a hold ezüst sugára
A mely az éj fehér havára hull —

Arcodra, melyen a szemérmes pir,
Egy rózsza, mely téj-tengerbe merül —
Melyen reményim, vágyaim eveznek, —
... Te vagy szerelmem, te vagy egyedül. —

Nagy László.

Debreceni napló.

Folyó hó 18-án városunkban is megünnepeltetett az uralkodó születésnapja. Remények napjának bátran nevezhetnők ezt, mely széles e hazában százezrek szívében az általános amnestia születésének elősejtelmével viradott fel. Igen, igen! a nép remél, s reményét, a magáéval egyetemben, igen jól fejezte ki, ez alkalommal szónokló egyházfőnökünk: „Szabad legyen — ugymond — remélnem, s remélve hirdetem, hogy nem sokára megnyílnak a még meg nem kegyelmezett foglyoknak börtönei is, s lehullván e szerencsétlenekekről is a láncok, visszaadtnak övéiknek, hogy lenne általános az öröm, melyet az eddigi kegyelmi tények előidéztek. Amen. Ide igazán már jól illett az amen.

A fő-főhivatalnokok az isteniszteleten magyar diszöltönyben jelentek meg, a mi reánk igen kellemesen hatott. Különösen jólesett így látnunk ker. főispánunkat, ki Debrecenvárosnak, valamint az egész kerületnek szívhajlamát, szeretetét a legnehezebb körülmények közt is fényesen igazolt hazafisága által kiérdemelte.

— Aug. 20-kán Istvánnak a szent, a nagy királynak névnapját ünnepeltük. A cath. templomban tiszt. H. A. ur a nap nagysága- s méltóságához s a jelen körülményekhez illő szép, velős és magasztos szónoklatával gyönyörködtetett hallgatóit. Éljen a derék szónok; reméljük, más-szor is találkozandunk még vele e téren.

— A nemzeti színház részére egy lelkes nő — ki nevét felfödözni nem akarja — 500 ezüst forintot aján-dékozott. A debreceni színház részére bizonyos urak éven át sem adnak 5 vftot!

Nem kell neki komédia,
Jobb addig vinkót innia.
Nem tudja, mi a művészet,
Mert kenyere: a sertészet!

Fájdalom, sokan így érzenek városunkban; s azon jeles példát, mit néhány lelkes tehetőseink mutatnak, követni semmikép sem akarják. — Tegnap „Párbaj, mint isten itélet“ adatott szinkörünkben, még pedig igen jól, és alig jött be a költség fedezésére elég pénz. Nincs pártolás! Pedig Havi, Csizsér, Békessis a mindig tökélyesbülő kedves Láng Bódiné és Szabó K. sikerült játékkal nem kis élvet szereztek.

— Magyar emlékpénzről beszélnek itt, pesti lapok nyomán, melynek körirata volna: „V-ik Béla Magyarország királya“, egyik oldalán az angol koronaherceg arcképe látható rajta. — A „Párbaj“ adatását jelentő szinlap tán ennek következtében mutatott IV-ik Béla helyett VI-ik Bélát! Még mi nem ismerjük!

Confusio. A debreceni hölgyek „confundálják“ magokat férfakkal sétálni az utcán, a honnan e phenomenon, világteremtésétől mai napig csak ritkán szemlélhető, mint Haley üstököse. A f. hó 18-ki kivilágítási ünnepély azonban kiemelvén őket a köznapiságból, e tü-nemény kellemesen jelentkezett, nem confundálván magokat szépeink férfakkal, azaz férfiak mellett sétálni, noha csaknem oly világos volt ez este mint nappal; mert — mint mondják — a karöltve sétálásért megszólja őket a debreceni világ! ha ha ha! Máskor többet!!! —

Falusi felfogás. A héten kaptam a vidékről, S. F. barátomtól egy levelet, melyben azt írja, miszerint: körülve volt a helységek közt; hogy a kormányellenes irányzatu „Ludwig Kossuth“ és „Arthur Görgey“ cím alatt kibocsátott könyvek s tulajdonosaik, ha helységekben találtak: letartóztatandók s feljelentendők. — E körlevélre egy helységből a járási főszolgabíróhoz ily jelentés érkezett: „A zon kormányellenes irányzatu könyvtulajdonos, — kit Ludwig Kossuth és Arthur Görgey elbocsátottak, — helységünkben nem találtak.“ —

Apotheosis. Uj csillag támadt! A szerkesztőség engemet a legközelebbi számban „a magyar királyok emlékenél“ csillaggá változtatott. Na már most ha egy szép kis szeretőm volna: eldandolhatná nekem:

„Te vagy az angyalom,
Ragyogó csillagom!“

Egyébiránt ha egy medve, ha egy Berenice királyné hajfűrtje csillaggá változhatott: miért ne változhatnám én is azzá? már csak azért is, mivel chaldeai ös nyelven Lai (Lajos) lángot jelent; — s csak arra kérem a tisztelt szerkesztő urat, hogy piros csillaggá változtasson, legalább hacsak egy Mars is nézzen ki belőlem, hogy egypár szép Vénus csatlakozhassék hozzám!*)

* Lajos.

*) Ho hó! Lajos barátom, elég abból egy is! — Szerk.

Nyomatik Debrecen város könyvnyomdájában.